

Fotografia i viatge: el cas de “Roda’l món i torna al Born”¹

Quan molts catalans sentim dir “Roda al món...” sovint acabem la frase contestant “...i torna al Born”. Aquest rodolí popular va tenir un significat especial a partir del gener de 1909, data en la qual finalitzà el viatge que Oleguer Junyent, afamat escenògraf, dibuixant, col·leccionista i membre actiu de la cultura catalana del segle XX, i el seu amic Marià Recolons van realitzar durant 11 mesos, recorrent diferents indrets del món i tornant al Born, a Barcelona, on Junyent va poder explicar el caramull d’experiències en forma d’exposició, publicació de dibuixos a revistes i publicació d’un llibre amb la narració del viatge. La polifacètica figura d’Oleguer Junyent centra avui la nostra atenció des de la seva vessant de fotògraf, ja que la producció que va realitzar durant el primer quart de segle XX ha passat a formar part dels fons de l’Arxiu Fotogràfic de Barcelona, a través de la dipòsit que en feu el seu hereu Oleguer Armengol.

El personatge

Oleguer Junyent (1876-1956) va estar relacionat amb l’ambient cultural des del vesant de festes populars a partir de la tasca del seu avi Sebastià, que fou president i fundador de la Societat del Bornⁱ tasca que fou continuada pel seu pare Francescⁱⁱ. El seu germà gran, Sebastià, es decantà també cap al camp de l’art, i cap a l’any 1890 Oleguer s’incorporà a l’activitat artística: en els primers anys de la seva activitat, passa per tots els taller escenogràfics importants de Barcelona: al de Fèlix Urgellés on entra d’aprenent, al de Miquel Moragas i Salvador Alarma s’hi incorpora al fer 20 anys “o cosa així” (1896-7), i finalment al de Francesc Soler i Rovirosa.

El neguit cultural de Junyent anava paral·lel al seu desig de veure món, i això explica que des dels primers guanys econòmics emprengué ja viatges per Espanyaⁱⁱⁱ que traslladava a apunts i aquarel·les. Alguns d’aquests dibuixos es publiquen a les pàgines de La Esquella de la Torratxa^{iv}, i prefiguren l’exposició que el febrer de 1899 fa al Saló de La Vanguardia^v. Dos anys després, el 1900^{vi}, marxa a Paris a estudiar amb l’escenògraf Eugène-Louis Carpezat, on comparteix inquietuds plàstiques amb molts artistes catalans que hi viuen. Algunes de les seves impressions parisenques queden publicades en forma de dibuix en les pàgines de La Esquella^{vii}, revista amb la que manté una llarga relació, i on aniran apareixent dibuixos seus tant en exemplars solts com en els almanacs anuals^{viii}

Com conten les seves biografies, l’any 1901 viatja per Itàlia amb Gustav Skilter^{ix}, i d’allí estant se n’assabenta d’un concurs^x per fer unes decoracions d’òperes wagnerianes pel Liceu. Torna a Barcelona per a presentar-s’hi i el guanya, juntament amb Fèlix Urgellés^{xi}. Per a realitzar finalment les decoracions, el mes de juliol ambdós guanyadors es desplacen a Bayreuth amb tècnics del Teatre del Liceu,^{xii} per a estudiar les il·luminacions de l’òpera, i esmercen un parell de setmanes visitant altres ciutats alemanyes^{xiii}. Tot plegat, un viatge d’uns deu dies durant el qual Junyent practicà amb la càmera fotogràfica com a eina de recull gràfic. La realització de les decoracions per a *El crepuscle dels Deus* de Wagner els ocupà diversos mesos, i finalment

¹ Roda’l món i torna al Born és el títol del llibre que Oleguer Junyent va escriure i il·lustrar, editat per Il·lustració Catalana, l’any 1910. En totes les cites següents que facin referència al llibre, es citarà aquesta edició.

les descripcions a la premsa de l'estrena el mes de novembre elogia la tasca dels decoradors. La Esquella de la Torratxa publica fins i tot un retrat dels artistes i dues decoracions de Junyent^{xiv}. Poc temps després, Oleguer reprèn els seus trajectes desplaçant-se a Bèlgica i la seva popularitat fa que, novament, la premsa es fixi en els seus viatges^{xv}. L'èxit al Liceu afavoreix l'encàrrec de noves decoracions, també a altres teatres de la ciutat, de manera que la seva dedicació escenogràfica és plena fins l'any 1908^{xvi}.

La figura d'Oleguer Junyent, potser recolzada pel seu parentiu amb els fundadors de les cavalcades de carnestoltes de Barcelona, apareix lligada sovint a actes festius i sumptuaris de la ciutat d'aquesta època, de manera que participa en la societat barcelonina fent decoracions de recintes per a festivals, o formant part de jurats de concursos artístics i populars diversos^{xvii}.

Després d'aquesta intensa activitat, Oleguer Junyent empen el març de 1908 un viatge que esdevindrà un mite en l'àmbit artístic català, per la seva durada i, sobre tot, per la gosadia dels seus protagonistes en tant que element d'inspiració i de reflexió personal. Novament la revista La Esquella de la Torratxa esdevé un amplificador del fet, i el 20 de març d'aquell any es fa ressò de la novetat. Durant els mesos del seu viatge, Junyent realitza fotografies, dibuixos i aquarel·les a bastament, alguns dels quals son enviats a amics mentre que el gruix de la producció no serà descobert fins a la seva tornada el gener de 1909, ja que s'exposaran poc temps després per calmar la insistència dels seus col·legues i amics.

De nou a Barcelona l'any 1909, Junyent continua implicat en la vida cultural: el maig intervé en les festes d'homenatge a Guimerà, fa decoracions pel Liceu, està al jurat de les festes dels mercats, on presenta una carruatge amb el nom de *Roda'l món i torna al Born*, intervé de jurat en concursos d'aparadors o de decoració de parades de la Rambla^{xviii}. Un estol d'activitats entorn l'art i el disseny que li reconeixen la seva preeminent posició com a referent, sobretot després de l'impacte que tingué la volta al món i el treball que realitzà. Enmig de tota aquesta activitat, té temps per continuar viatjant: "entre els anys 1912-13 fa el viatge d'Àustria, Hongria, Suïssa i Anglaterra. Torna a Barcelona havent enriquit copiosament la seva cartera documental"^{xix}. La premsa informa contínuament dels seus moviments, i així ens assabentem que el maig de 1913 torna d'un viatge per Andalusia, i tot seguit marxa cap a París^{xx}.

Oleguer Junyent i la fotografia

Malgrat que a cap dels escrits biogràfics sobre el personatge s'esmenti la seva faceta fotogràfica, ni els coneixements que en pogués tenir sobre aquest art, hi ha proves materials que demostren que Oleguer Junyent va emprar amb assiduitat, i fins i tot amb traça estètica, els equips fotogràfics, tant els que estaven més en voga en aquell moment com és la fotografia estereoscòpica, com càmeres de plaques de format 9 x 12 cm i 13 x 18 cm.

En els primers anys del segle XX hi ha a Catalunya un gran nombre de seguidors amateurs de la fotografia, i la popularització de l'estereoscòpia en té part de culpa, ja que introduïa la possibilitat de realitzar les imatges de tres dimensions que et podien transportar, amb posterioritat, a llocs llunyans des de casa estant. Aquesta tècnica es beneficia dels avenços constants en maquinària i plaques negatives, i combinada amb la importància dels centres excursionistes (que, a més, realitzen classes i sessions de fotografia) signifiquen la incorporació de molts afeccionats a la pràctica fotogràfica. Hi havia un mercat consolidat de càmeres

estereoscòpiques: la Stereofotoskop de Voigtländer, la Glyphoscope de Richard, o la Polyscop d'IKA o la Kodak Stereo Brownie nº2, entre les que circulen a inicis del segle XX. Un dels aparells més populars a l'època fou el Verascope Richard, produït per Jules Richard, industrial francès, entre 1890 i 1930. L'any 1912 el Verascope gaudia d'un amplíssim catàleg de complements, des del qual explicava les seves virtuts. El primer avis del catàleg dona idea de la popularització d'aquesta tècnica: *“L'immense succès du Vérascope a suscité l'eclosion de nombreux appareils qui donnent le même format et possèdent sensiblement la même forme, mais ils ne peuvent avoir les qualités du Vérascope garanties par trente brevets d'invention et de perfectionnements.”*^{xxi} El format bàsic de les plaques negatives Verascope és de 45x107 mm, i es positivaven després sobre altres plaques de vidre del mateix format, o es podien fer ampliacions en paper^{xxii}. Amb algun d'aquests aparells estereoscòpics còmodament portables (*“Le Vérascope peut se dissimuler facilement et se metre dans la poche”*) Oleguer Junyent viatjà per Europa primer, pel món sencer després, i impressionà una quantitat de plaques suficient com per a atrevir-se a treballar, cap a els anys 1914 i 1915, amb la novetat de la fotografia en color, que els germans Lumière havien tret al mercat a través de les seves plaques “Autochrome” de positius directes^{xxiii}. De la seva producció amb les plaques de color en resta una interessant col·lecció de més de dues-centes plaques de format 6x13 cm.

La potència de la imatge estereoscòpica fou entesa des dels seus inicis, i empreses com The London Stereoscopic Company (present des de 1854) des d'Anglaterra o la casa Léon & Lévy (amb els diferents noms que va anar tenint a mesura que canviaven els membres de la companyia, present des de 1851), la Stereo-Travel Co. (New York, c.1908), la Underwood & Underwood (1881, Kansas) o la Keystone View Company (que fa estereoscòpies des de 1898), de les més conegudes entre les moltes que hi treballaren, es llencen a la comercialització arreu de les seves imatges, ja sigui en fotografies a l'albúmina sobre paper o amb fotografies sobre vidre. Un cas proper en data i geografia a la persona de Junyent és la col·lecció de vistes d'arreu d'Espanya que l'editorial Alberto Martín va fer amb el nom de “El Turismo Práctico” entre 1914 i 1922. Si bé el format normal de plaques d'aquests treballs és de 9 x 18 cm, l'aparició de les plaques de gelatinobromur sobre vidre de format 4,5 x 10,7 cm, que alleugerien el pes i reduïen el format de les antigues plaques van ajudar a la seva popularització com a fotografia de viatge dels amateurs. Els negatius es positivaven normalment sobre vidre (la qualitat de la imatge no admetia grans ampliacions: estava pensada per a ser contemplada amb els visors estereoscòpics), i el positiu de les plaques comportava normalment el viratge a diferents colors, segons els productes químics que intervenien en els possibles banys^{xxiv}. L'extens catàleg de productes relacionats amb la fotografia estereoscòpica que empreses com la mencionada Richard, disponibles en tendes especialitzades de la pròpia ciutat, posava a les mans dels afeccionats fotògrafs multitud d'aparells, des de trespeus a llums de magnesi, des de xassís fins a visors, i els manuals i articles de tractaments químics divulgaven les múltiples possibilitats de crear positius sobre vidre amb coloracions diverses^{xxv}.

L'ús que els artistes en feien de la fotografia era intens, com es podia resseguir en la trajectòria de pintors com Joaquin Sorolla, de Josep Maria Sert, o Enric Monserdà. La fotografia esdevenia una eina de memòria visual alhora que la singularitat del seu llenguatge inferia en les composicions i enquadraments clàssics de la pintura, potser en la mateixa intensitat que la

visió dels artistes ajudava a avançar al llenguatge fotogràfic. Oleguer Junyent no quedarà fora d'aquesta influència, i moltes de les seves fotografies, que mostren una factura tècnica d'afeccionat, s'acosten a la improvisació del traç del llapis, a la captació instantània de l'esdeveniment que passa pel davant. Prioritzarà el moment més que no la perfecta composició, talment els dibuixos que realitza al llarg del viatge, sovint en els papers que troba a les habitacions dels hotels, en els quals la figura pot quedar desplaçada per la presència de l'anagrama de l'establiment.

El viatge de la Volta al món. El paper de la fotografia

Com Junyent recordava en el segon llibre que va fer sobre el viatge, *"Hemos partido el día 13 de marzo, ha descarrilado el tren que nos precedía, hemos padecido varios transbordos, no llegaremos a tiempo al vapor que nos debía conducir, y habremos de embarcarnos en el Egypt, el buque de las desgracias de la flota P & O. Y como si todo esto no bastara, me ha correspondido ocupar la litera número 13."*^{xxvi} Tots els impediments del món no van fer, però, que Junyent i el seu amic Marià Recolons no iniciessin la trajectòria amb un ànim ben enlairat, amb la idea clara de voltar i tornar: *"corre mundo, cobra experiència, embriégate con sus maravillas, y vuelve al Born, al barrio más antiguo de tu Ciudad, a rumiar lo visto, a trabajar con la fiebre que te causó lo que contemplaste, a luchar, con alma más ligera y más dichosa, en el ambiente más familiar de tu vida"*^{xxvii}. El dia 20 de març de 1908, la Esquella de la Torratxa dóna notícia que Oleguer Junyent marxa a fer la volta al món: *Nostre benvolgut amich, el reputat escenógrafo don Oleguer Junyent, ha emprés un viatge d'estudi, de quina importància poden jutjar els estimats llegidors ab sols dir que donarà per complert la volta al món./ Vora mitj any durarà el viatge, y las principals parades que farà, segons l'itinerari que's té format, seran a Egipte, India, Xina, Australia, Japó, Canadà y Estats Units, havent promès enviar desde cada un d'aquells païssos una petita informació gràfica per a L'Esquella. /Bon viatge desitjem al amich Junyent, no duptant que serà profitós pera ell i pera l'art escenogràfich de la nostra terra*^{xxviii}.

El viatge, la descoberta del més enllà feta pels motius més diversos (com recorda en el pròleg del llibre Miquel Utrillo), és una característica de l'ésser humà. Cercar en àmbits diversos la similitud o la diferència, impressionar-se davant territoris ignots o apamar el terreny amb voluntat científica per a fer-ne una descripció acurada, són possibles maneres d'acostar-se al coneixement. Observar la gent, els costums, el tarannà...; interrogar-se davant els escenaris que potser haurà de plasmar en futures escenografies, són els motius del viatge. Es pot parlar de tradició viatgera, fins i tot des de Catalunya estant, i tindrem aviat al cap els viatges d'Ali Bey. Als inicis del segle XX pensarem en els recorreguts dels membres dels grups excursionistes, i en el paper que la fotografia va tenir en el descobriment del territori. Excursions que després eren explicades als centres, sovint amb projeccions de fotografies, i descrites als anuaris, han deixat un bon pòsit on Junyent podria competir-hi^{xxix}. Però, què diferencia el seu viatge? D'una banda, la singularitat del personatge i la seva posició de referent dins l'àmbit artístic i musical català, abans i després del fet; d'altra banda, la durada, la ruta (onze mesos fent la volta al món no era una empresa simple ni econòmica) i l'esperit volgutament no turístic sinó viatger dels seus protagonistes; i finalment la forma com Junyent documentà aquesta volta al món, el ressò que tingué amb l'ús que en fa de la fotografia per a recordar la trajectòria i posteriorment per a il·lustrar el llibre.

De Barcelona fins a Marsella no hi ha plasmació en dibuixos ni fotografies, i al llibre s'hi passa com per damunt d'una cosa sabuda. La primera fotografia que guardava Junyent com a informació del viatge, però, és del vaixell cap a El Caire, tot mostrant la darrera mirada del viatger cap a casa, del vaixell estant. La primera destinació és el nord d'Àfrica, el Caire i Egipte, territoris molt presents en la ment d'un escenògraf a partir dels decorats de l'òpera Aida (com ell mateix recorda en l'escrit), i dels quals Junyent realitza un bon conjunt de fotografies. Malgrat això, i aquest fet esdevindrà una constant en tot el material publicat a posteriori en el llibre on narra la seva aventura, Junyent adquireix en la pròpia ciutat multitud de fotografies per a completar la documentació. De les 79 fotografies que il·lustren l'estada a Egipte i El Caire, cap és de les 148 que Junyent va fer. Són imatges que pertanyen a fotògrafs professionals del territori i amb anys de trajectòria, fins i tot amb tallers o botigues als mateixos hotels^{xxx} on s'allotjaven els turistes que podien ser els principals compradors de la seva producció. Junyent adquireix un plegat de còpies a l'albúmina de fotògrafs reconeguts que usarà després pel llibre. Aquest fet pot parlar de la desconfiança de Junyent amb la seva perícia fotogràfica o de la seva modèstia a l'hora de valorar les imatges que ell produïa. Està clar, veient i comparant a posteriori ambdós conjunts, que els interessos eren diferents. Les imatges de Junyent s'acosten més a l'anècdota, cerquen, com els seus dibuixos, la captació de tipus i d'escenes costumistes més que no pas la típica imatge de fotografia monumental. Els autors que trobarem al llarg de les pàgines de la primera etapa del viatge, centrada en Egipte, són Jean Pascal Sebah, Gabriel Lékégian, Antoine Beato, Felix Bonfils, Leon & Levy, Emile Burgsch. Hi haurà altre material que Junyent emprará després per a il·lustrar el llibre, com són les postals de propaganda dels hotels^{xxxi}.

Sortint d'Egipte i passant pel canal de Suez, el viatge continua cap a la Índia. Jaipur, Agra, Delhi o Benarés rebran el mateix tractament fotogràfic que el descrit: a l'hora que Junyent realitza multitud de fotografies amb la seva càmera, algunes de les quals emmarcant el seu company de viatge Marià Recolons, va adquirint còpies fotogràfiques que seran les que majorment apareixeran al llibre. Còpies, però també postals. La postal com a nou element de difusió i d'intercanvi turístic té en aquesta anys d'inicis de segle XX una importància singular: l'any 1905 es va establir el format definitiu per a ser usada com a correspondència, amb la partició del dors per a escriure el text i l'adreça. Molts papers fotogràfics tenien el dors treballat amb el format postal, de manera que els mateixos fotògrafs podien realitzar les postals que venien, eren les anomenades postals fotogràfiques. Els processos fotomecànics traspasaven la imatge en una trama que es podia realitzar de manera mecànica i permetien editar-ne sèries molt més llargues, entre les quals n'hi podia haver també que no partissin d'una fotografia, sinó d'un dibuix. Si tornem a la Índia, moltes de les fotografies del llibre corresponen a un fotògraf anomenat H.A. Mirza, altres a un fotògraf local de nom Gobindram Oodeyram, altres són d'autor desconegut, algunes de postalers com The Phototype Company, o del taller Bourne & Shepherd, M.L. Shugan Chand, John Hubert Marshall, Clifton & Co, o Johnston and Hoffman. La dificultat d'aclarir la procedència o l'autoria de les imatges ve donada per la manca de citació de l'autor, d'una banda, i de la facilitat reproductiva de la mateixa fotografia: com a exemple, hi ha el cas curiós d'una fotografia treta d'una postal, publicada a la pàgina 127: trobem la imatge d'un elefant molt ornat, que du el títol de "Jaipur. L'elefant preferit del Marajah". La imatge correspon a una postal curiosa: *Les Capucins français aux Indes (4 serie) La Mission du Sacré-Coeur au Rajputana. / 9- Un elephant tout harnache pour figurer dans une*

procession. La manca de coneixements sobre el subjecte permet interpretacions lliures per part de l'escriptor.

La complexitat del mercat fotogràfic i de postals és ja evident en aquestes dates: sovint imatges publicades han estat identificades amb una autoria concreta, però apareixen després publicades com a postal on no consta el nom del fotògraf o bé n'apareix un altre. A la pàgina 204 hi ha una magnífica fotografia d'un elefant amb els seus cuidadors, quasi nens, un dels quals està estirat damunt d'un dels ullals del paquiderm. L'autoria de la fotografia és complicada d'establir, ja que apareix en diverses series de postals i si en una la titula "Ceylon Elephant" i només parla de l'editor "Plate Ltd Ceylon ref. N.40", en una altra el títol és "Elephant & trainer" i el fotògraf és Clifton & Co,^{xxxii}. Encara existeix una altra postal amb el títol "Ceylon Elephant", i com a autoria es llegeix "nº13 W.L.H.Skeen & Co. Colombo Kandy", que correspon a un fotògraf anomenat William Louis Henry Skeen, actiu a Ceilan^{xxxiii}. Sembla clara la voluntat de Junyent de recollir informació amb les seves impressions pictòriques i amb les seves fotografies d'afeccionat ja que va realitzar, de la Índia, unes 103 plaques, però a l'hora de publicar el llibre es va recórrer de manera abundant a imatges professionals. Des de vistes de palaus fins a retrats en postal de tipus populars i escenes típiques dels indrets pels quals transita, la recol·lecció d'imatges va paral·lela a la producció pròpia.

Algunes d'aquestes imatges es podrien haver obtingut a posteriori a la mateixa ciutat de Barcelona, a les llibreries que importaven també fotografies. La venda de fotografies era normal a l'època, des de estamperies o agències, i de la mateixa manera que una editorial en podia comprar per a la publicació d'un article ho podria haver fet per a il·lustrar el viatge de Junyent. Si no fos per aquest comerç, no s'explicaria que les mateixes fotografies sobre les coves de la illa d'Elefanta que es troben al llibre de Junyent apareguin publicades l'any 1917 a la revista *La Esfera*^{xxxiv}, de Madrid, en un article signat per Manuel de Saralegui descrivint un viatge seu de l'any 1870. Les imatges publicades tenen escrit al peu el nom del fotògraf Cámara, que en feu la reproducció, com en el llibre de Junyent apareix a la part inferior de la fotografia, invariablement, el nom de Thomas, que no era sinó l'editor. Una altra mostra del mercat de còpies fotogràfiques la trobem en els mateixos fons de l'AFB, on hem localitzat una fotografia dins el fons de Claudi Duran Ventosa corresponent a les coves d'Ajanta, que és la mateixa que es publica a la pàgina 139 del llibre *Roda'l món i torna al Born*.

Consideració a part mereixen les fotografies que il·lustren el trajecte de Srinagar cap a l'Himàlaia. A la pàgina 164-165 troben una imatge a doble pàgina que el peu de foto descriu com "*Caxemira. – La nostra House-boat a Srinagar. D'esquerra a dreta, a dalt: Mr. Whitenack, director del Banch de Baroda; en Madrazo, cosí d'en Fortuny; Mr. Sharma, director d'agricultura de Caxemira; en Marià Recolons, l'Olaguer Junyent; el jutge, germà de Mr. Sharma; un criat; Mr. Pubi, procurador del Rajah; un ministre (el vell) i un criat*". Nou pàgines endavant, dues altres fotografies mostren els viatjants a cavall primer, a peu després, en la seva excursió a l'Himàlaia; o descansant al peu de l'Haramukh. Són les úniques fotografies del llibre on apareixen personatges identificats, i tenen tot l'aspecte de les típiques fotografies de viatge, on ens protagonistes apareixen mirant a càmera i posant davant, aquest cas, l'espectacle natural. Potser estem parlant de la primera excursió catalana al cim del món, però dissortadament no formen part de les que prengué Oleguer Junyent, i no tenim constància del fotògraf ni de la seva localització actual.

De la Índia, els viatgers passen a Austràlia, i de ciutats com Sidney o Melbourne al llibre veurem reproduccions de postals i de dibuixos de l'artista. En el seu corpus fotogràfic, només trobarem dues fotografies d'aquell indret, relacionades amb la coberta del vaixell que els hi dugué. Un possible motiu de la manca de fotografies és que, com explica Junyent, a Benarés emmalaltí i no es recuperà fins Austràlia. *“A mitx Juny, al moment de la nostra visita, no més podia pintar els meus estudis, recordant que si no aprofitava l'ocasió, may més tornaria a veure aquell encantament de color; la tenacitat mantinguda per aquest esforç de la voluntat, me va costar ben cara, ja que sentintme indisposat, vareig continuar pintant tauletes sota d'un sol intolerable y tenint al costat gent que llensava cadàvers riu avall, cremats o tot just passats pel foc; de mica en mica la indisposició esdevingué tan forta que tot visitant el palau del Rajah, sol vareig poder arribar al Hotel gracies al meu company y al fidel Mohamed que tan sols debia deixarnos a Calcuta. El metge (...) va declarar que tenia un bonic cas de febres, y que era indispensable anarsen corrents y depressa cap a un clima més fret (...) s'inclinà per Australia. (...) A l'estació on me portaren ja vareig recobrar la seguretat de no morir en aqyella ciutat sagrada, cosa que si als hindús els omple de satisfacció, a n'a mí'm feya ben poca gracia”^{xxxv}*

Continuen el viatge pujant a la Xina. En aquest cas, de les 42 fotografies publicades, 16 corresponen a imatges de Junyent, extretes d'entre les 32 que realitzà. Una pregunta sorgeix espontània: per què d'aquests indrets publica més fotografies? No va trobar les imatges necessàries? Li van agradar singularment les seves fotografies més centrades en aspectes etnogràfics? Publica una vintena de postals i algunes imatges de Chas. F. Gammon (així figura en una postal localitzada, però correspon a Charles Frederick Gammon, el qual va fer un àlbum amb imatges de la Xina del qual se'n publiquen algunes reproduccions^{xxxvi}). Es comenta en un estudi sobre la fotografia a la Xina que el període entre 1890s i 1930s és l'edat d'or tant per les postals com pel turisme a la Xina^{xxxvii}, i Junyent podria haver trobat abundor de material postal per a adquirir, però a l'hora de publicar preferí algunes de les seves imatges.

Curiosament, de la localització posterior, Corea, 5 de les 8 fotografies publicades són seves, i totes cinc d'un mercat de peix a Busan. Dificultats idiomàtiques per trobar fotografies? A la parada posterior, el Japó, Junyent fa 41 fotografies, de les quals en publicarà 10 i n'afegirà 39 de fotògrafs locals com Tamamura Kihei, Kusakabe Kimbei, o Takagi Teijirō, i de postals. Amb una d'aquestes imatges es produeix un fet que ens parla de la dificultat de comprensió de les cultures alienes, de com “el turista du amb ell mateix una visió del món, una manera de veure, un codi de percepció, a partir del qual interpreta els espais”^{xxxviii} i els fets. El llibre reproduïx una fotografia d'aquest autor amb el títol “Cecs mendicant una almoïna”, quan es tracta d'uns monjos Komusō tocant flautes shakuhachis a Kobe.

Creuant l'oceà Pacífic passen del Japó a Canadà, i travessen les muntanyes Rocalloses, on Junyent realitza fotografies durant el trajecte, fins i tot una d'una estació a 2000 metres d'alçada, i arriben a Winnipeg. En aquesta localitat fa fotografies de l'interior de l'hotel, com si tingués necessitat de captar escenaris i comportaments enyorats, propers al món europeu. Visiten Winnipeg, Toronto i Montreal, les cataractes del Niàgara, i passen als Estats Units on arrenen a Xicago i Nova York. En tot aquest trajecte, que sembla anar al revés del món turístic ja que el fan durant l'hivern, només pren unes poques fotografies de Winnipeg i dues vistes de Montreal, i algunes plaques del famós salt d'aigua del Niàgara. No fa cap altra fotografia de les

grans ciutats, i totes les imatges que apareixen al llibre són postals dibuixades, com altres de Nova York que es troben en la seva col·lecció personal. Només apareix publicada una fotografia, a la pàgina 371 del llibre amb una imatge d'un dels intrèpids constructors de gratacels, que podria ser feta de la mà del gran Lewis Hine, que va fer mítiques fotografies dels treballadors enfilats a les bastides vertiginoses, alguna molt similar a la publicada. Des de la gran ciutat americana embarquen cap a Londres en el camí de tornada, i fan escala a París arribant a Barcelona el gener de 1909.

Durant tota la descripció del viatge en el llibre, però, hi ha poques referències al fet fotogràfic, si ho comparem amb la multitud de passatges que dedica a descriure les impressions cromàtiques que li despertten els diferents indrets. Quan parla del Caixmir ens dóna una notícia que fa que observem les poques fotografies que va fer amb un interès nou: *“ens ha sigut possible visitar els paradisiacs jardins antics, y prendre tantes notes de color i fotografies, d'aquelles que l'artista mai troba entre les col·leccions dels professionals, o en els records de viatge dels turistes facturats...”*^{xxxix} Així posa en valor la singularitat que les imatges preses per afeccionats que tenen l'avinentsa de trobar-se en el lloc i el moment adequat i poden aprofitar de circumstàncies singulars. De Pequín estant, ens ofereix una altra reflexió sobre la importància de la fotografia feta pel viatger interessat: *“Ens sentim lo més lluny possible de casa, y la curiositat ja's barreja d'una mena d'intranquil·litat, per entremix de quals enterbolides imatges, se veu molt esfumada tota la via que'ns manca fer; apretem la producció de fotografies, estudis i croquis, comprenent que som en els llocs de més difícil accés.”*^{xi} Unes pàgines més endavant reflexiona sobre la cruesa d'algunes cerimònies locals de Pequín: *“pera distreurens, ens portà a veure una execució de lladres (...) ens instal·larem amb altres europeus tafaners a dalt d'un turonet que comandava l'esplanada ahont tenia lloch la horrible sentència, y per més qu'aquella pobra gent havia perdut tot aspecte de criatures conscients, me fou impossible focar la màquina ni fer el més rudimentari croquis. (...) Al primer cap tallat ens n'anarem, y d'allí no pararem fins al Santu Maru, el vapor japonès que debía portarnos a Korea, per Dalny.”*^{xii} I al Japó es lamenta de no poder fer ús de la càmera i obtenir determinades imatges que estalviarien descripcions massa llargues: *“Despres del palau (imperial), del que abandonem la descripció complerta no per cansanci nostre, sinó per lo llarch i difús que sería, ja qu'es completament impossible treuren ni ferne treure fotografies...”*^{xiii} De fet, són les úniques referències a l'activitat fotogràfica de l'escenògraf, si hi afegim la imatge de la pàgina 57, titulada *“El Caire. – Del meu Kodak”*. En aquest cas ens parla d'un nom comercial que pot dur-nos a confusió^{xliii}, i pot ser una sinèdoque per parlar de la seva càmera fotogràfica. Si més no, aquesta imatge tampoc es troba dins les que han arribat com la producció del viatge.

Oleguer junyent empra els dibuixos per a captar tipus i escenes, per a mostrar la diferència en la similitud i els diferents patrons d'estil i conducta entre els pobles. Les seves fotografies s'acosten també a aquesta descripció, però sempre emmarcant el subjecte en un entorn que aporta altra informació paisatgística i/o arquitectònica. Entén que el seu viatge no és només turístic ni de lleure, sinó que hi rau un substrat de coneixement, i a l'inici del llibre s'entreveu aquesta idea quan diu, per exemple, *La cantitat de viatgers que baixa, no'ns fa glatir gayre; nosaltres anem a un més enllà ahont tothom no pot anar...”*^{xliiv} Junyent confronta la seva idea del viatge amb la que s'està imposant en la societat burgesa d'inicis del segle XX: ell vol ser un

viatger en el sentit clàssic del terme, emmirallant-se potser en la figura del conegut quadre de Caspar David Friedrich, on apareix el viatger observant tot sol el mar de boira immaculat, mentre percep que el fet turístic està canviant: hotels arreu, postals de qualsevol cosa, gentades en desplaçament per a veure els estereotips de cada país. Potser se'l podria classificar de "viatger impressionista" en tant que s'interessa pel que l'experiència del viatge li deixa a ell mateix^{xlv}

En el llibre que escriurà al cap d'uns anys i que es centra només en el viatge a Egipte, Junyent criticarà la posició colonialista de la companyia de viatges que els transportà, dient *"Hay que ver como la cèlebre agencia (Cock) se ha posesionado de estas tierras sagradas. En el tren, en los hoteles, en los buques, en los senderos más escondidos y en los rincones más apartados hace acto de presencia, ya con sus rótulos, ya con sus agentes innumerables. Es el triunfo del burguesismo, la garantía de la comodidad..."*^{xlvi} Malgrat tot, Junyent tampoc s'està d'impressionar algunes plaques seguint la idea del "jo hi he estat", quan fotografia el seu company Marià Recolons en diferents indrets: al costat d'un relleu egipci a Karnak, sortint d'un temple hindú a Agra, al costat d'un ministre hindú al Cashmir (amb la inscripció a tinta en el positiu sobre vidre: "Srinagar. 2 sharmas. Recolons. Mr. Pubi"), al costat d'un buda japonès (amb anotació a la pròpia placa fotogràfica: "Japó. Camí de Mianoshita. Buhda i Recolons. Espardenyes Japoneses"), i una altra fotografia on apareixen els dos personatges, Recolons muntant a cavall en mig de la neu al Japó, i la seva ombra en la mateixa imatge, amb inscripció a la placa: "Japó. Excursió al llach. En Recolons y la meva ombra"

El retorn: exposició i publicacions.

El viatge d'Oleguer Junyent (i de rebot, de Marià Recolons, malgrat que d'aquest personatge no se'n parla mai) va ser anunciat en el moment de la partida, fins i tot va rebre alguna atenció en el seu desenvolupament, com quan el novembre de 1908, La Esquella es fa ressò d'un fet anecdòtic: *Darrerament havem sapigut que l'Orfeó Català de Filipinas va obsequiar ab un triat concert al nostre estimat amich, l'eminent escenògraf Oleguer Junyent, qui en sa magnífica excursió per aquells païssos havia fet escala en la capital de las islas.*^{xlvii} No ens ha d'estranyar, doncs, que rebés alguna atenció en la seva arribada el 29 de gener de 1909: *Ha tordat del seu viatge alrededor del món nostre bon amich el celebrat amich escenógrafo don Olegari Junyent. / No cal dir el plaer qu'hem sentit al abrassarlo després de prop d'un any d'ausencia y l'interès ab que esperem els fruyts que la seva llarga excursió pels països més pintorescos de la terra ha de donar al art que ab tan èxit cultiva el nostre estimat amich.*^{xlviii} Just abans de la notícia de l'arribada, la Il·lustració Catalana ja publica algun fruit del viatge: en concret, uns dibuixos sobre el Nadal a Winnipeg^{xlix}

L'impacte del viatge, de les aquarel·les i dibuixos, de la producció tota, entre els amics d'Oleguer Junyent fou tan gran que el varen convèncer per a fer, només un mes després de l'aterratge, una exposició a la sala del Faiang Català. Als inicis de març l'exhibició del material fet per Junyent s'inaugurà amb un notable èxit de públic i crítica. Exposà dibuixos i aquarel·les, però també còpies en paper de les seves fotografies, com es pot veure en la fotografia que va fer Adolf Mas i que es va publicar a la Il·lustració Catalana¹ al costat d'una crònica de l'exposició on lamentaven la dispersió que patiria aquell corpus artístic per les moltes adquisicions que estava tenint, o com es pot llegir en el breu que publica la Esquella i que data la inauguració de

l'exposició: *Ahir, dijous, va obrir-se, en el Faians Català (Granvia, 615) una esplèndida exposició de dibuixos, fotografias, acuarelas, y estudis al oli, obras del reputat artista escenògraf Oleguer Junyent, resultat del seu magnífich viatge, una complerta volta al món, que l'ha tingut vora d'un any allunyat de nosaltres.*^{li} Les còpies en paper al gelatinobromur, tretes dels negatius estereoscòpics de vidre de format 4.5 x 10.7 cm varen ser fetes pel taller d'Adolf Mas, fotògraf molt relacionat amb el món artístic de Barcelona i conegut, de ben segur, d'Oleguer Junyent^{lii}. L'atenció dels mitjans és constant, i si el 14 de març una nova crítica de l'exposició apareix a la Il·lustració Catalana^{liii} i l'encimbella d'entre els artistes que han sortit a recórrer món, el dia 19 la crítica elogiosa es de La Vanguardia^{liv}

Com a acte de reconeixement s'organitza un dinar a la Maison Dorée en homenatge a l'artista escenògraf, per a celebrar el seu retorn i l'èxit de l'exposició^{lv}, que també immortalitza el fotògraf Adolf Mas. Alguns dels sentiments despertats els recollirà el mateix Junyent en el text del llibre que està escrivint: *"vareig acabar per creure qu'havia fet una cosa tan inútil pera'ls demás com pera mi mateix, fins al dia en que la reunió d'una exposició al Fayans Català (més per exigència d'amistat dels qu'havían rebut els meus estudis de viatge que per desitx personal meu) me dexà entreveure la curiositat despertada per els exotismes que jo havia fixat lleugerament en les tauletes y fulles de paper, ab ploma, llapis o colors. Les fotografies, ab la sinceritat inflexible del objectiu, encengueren el dalit de viatge en més de quatre qu'a hores d'ara seguexen els interminables camins del Món..."*^{lvi}. L'exposició es tancà el darrer dia de març^{lvii} i no serà fins al mes de desembre que no trobarem noves notícies sobre el viatge: el dia 13 La Vanguardia diu que s'ha editat una col·lecció de postals sobre la Volta al Món de Junyent^{lviii}, i el dia 18 explica que a l'Ateneu Barcelonès es durà a terme una projecció de les fotografies que l'escenògraf feu en el viatge, comentades pel fotògraf Adolf Mas^{lix}.

Durant el viatge, Oleguer Junyent va anar enviant apunts i dibuixos a coneguts seus, i també a la revista de La Esquella, de manera que el seu retorn era esperat amb delectació per a poder contemplar la resta de la seva producció, com ell mateix en parla a la darrera pàgina del llibre^{lx}. En arribar es troba editat amb alguns dels seus dibuixos l'Almanach de l'Esquella per aquell mateix any 1909^{lxi} amb títol de *"La meva volta al món. Impressions d'un viatge"*, publiquen dibuixos d'"Una festa a El Caire", "Un arabe contant rondalles als turistes" i "Com matem les hores a bordo".

La revista Il·lustració Catalana inicia la publicació del llibre *Roda'l món i torna al Born* en forma de folletí i amb gran èxit, com recorda en el davantal del primer número de l'any 1910: *"...exits extraordinaris. / També l'ha tingut la publicació del nostre folletí la «Volta al món» per en Junyent, que anem donant quasi sense interrupció y seguirem en el número que vé, tenint ne d'altres en preparació, sumament interessants, que publicarem immediatament"*^{lxii} A partir del maig es dona per acabada la publicació del text, i es recomana als subscriptors cura per enquadrar els diversos folletins amb les cobertes especials que s'han fet per a l'ocasió^{lxiii}, i fins el setembre anirà apareixent publicitat del llibre acompanyada de fotografies exòtiques. Fins i tot, la Il·lustració dedica una portada a la reproducció d'una caricatura d'Oleguer Junyent feta per Josep Bagaria, on el mostra davant del Fujiyama japonès^{lxiv}. L'èxit del llibre il·lustrat és gran, i el 12 de maig La Vanguardia li dedica una crítica força positiva al llibre, alhora que recorda la presència de la tasca fotogràfica del viatger: *"...Apuntes á pluma, á lápiz, á la aguada y en colores; clisés fotográficos sin cuento, llenaron las maletas de Junyent, el cual*

regresó habiendo fijado la imagen de las cosas más estupendas del mundo antiguo y del mundo nuevo^{lxv}. El tarannà viatger d'Oleguer Junyent va continuar al llarg de la seva vida, i li serví per a fer noves exposicions d'apunts de viatge, ara sense la presència de la fotografia. El maig de 1917, per exemple *A les Galeries Laietanes el gran escenògraf Oleguer Junyent exposa una munió de notes recollides en els seus llargs i seguits viatges*^{lxvi}.

El nom d'Oleguer Junyent va quedar associat durant molt temps a la dita que dóna nom al seu llibre, i l'àmbit artístic barceloní anotava a cada ocasió el lligam de les seves accions amb el viatge. Per exemple, quan fa decoracions i atrezzo operístics de l'òpera Lakmé, on actua Maria Barrientos, *"citaremos el hecho de haber sido confeccionados todos sus trajes con telas y cachemires traídas de la India, en donde fueron adquiridas por el artista señor Junyent durante su viaje alrededor del Mundo. No fuera pues, posible, una mayor riqueza ni una más ajustada propiedad en la representación de su personaje escénico"*^{lxvii}, o quan fa una nova exposició pictòrica l'any 1924, la crítica encara en parla: *"(...)Per a mi en Junyent quan va donar la seva famosa volta al món, en passar per la Índia tingué tractes amb algun faquir, el qual li digué alguna fórmula cabalística per a donar força a les pintures; d'altra manera no es comprèn que puguin tenir tanta vivor i tanta solidesa com tenen"*^{lxviii}

Més fotografies d'Oleguer Junyent.

El fons fotogràfic del viatge va quedar guardat a l'estudi d'Oleguer Junyent, i va ser l'any 2014 que va arribar a l'Arxiu fotogràfic de Barcelona, fruit de la dipòsit del seu nebot-net. El conjunt estava perfectament guardat en unes caixes de fusta amb guies per a cada placa, normals a l'època per a guardar les col·leccions de positius estereoscòpics sobre vidre, de manera que el dany causat pel pas del temps i variacions termohigromètriques va ser mínim. Juntament amb aquest material va ingressar un conjunt important de plaques positives i negatives estereoscòpiques de format 6 x 13 cm, corresponent a altres fotografies de viatges de l'inquiet Junyent. Hi ha un interessant aplec d'imatges d'Alemanya, segurament dels diferents viatges que va anar fent des del premi de l'any 1901, juntament amb algunes plaques d'altres localitzacions europees.

Són singulars dins el seu fons les fotografies de Mallorca, illa amb la qual va tenir una relació estreta i on va establir el seu refugi al poble de Llucalcarí l'any 1919, com recorda Joan Sacs^{lxix}. Junyent hi viatja en diverses ocasions amb anterioritat a aquesta data, com es pot deduir per les fotografies que publica a *Il·lustració Catalana*: el desembre de 1912 trobarem 3 fotografies publicades^{lxx}, el febrer de 1913 publica tres imatges més en un article on es parla de la relació de Rusiñol, el poeta Costa i Llobera i ell mateix amb la illa, on es fa constar el treball fotogràfic d'Oleguer dient *"Végin, sino, els nostres llegidors, les bellíssimes reproduccions fotogràfiques que ha fet d'alguns encontorns d'aquella illa el nostre estimat colaborador senyor Junyent y que reproduhim en aquestes planes"*^{lxxi}. El setembre de 1915 publica a la mateixa revista altres fotografies fruit de les excursions que de Mallorca estant realitza amb Ramon Casas, Charles Deering i Miquel Utrillo^{lxxii}, una de les quals mostra el pintor Ramon Casas i el propietari de Maricel de Sitges, Charles Deering, sota el tendal del iot, fotografia que va esdevenir força coneguda i recurrent en les biografies del pintor Casas. La tasca fotogràfica de Junyent sobre

Mallorca és constatable en dues publicacions més, aplecs de fotografies per a mostrar l'encant de l'illa de la calma. El primer, "Mallorca. Fotografias de la Illa Daurada", indica en el seu interior que són imatges "*repicoladas por Olegario Junyent*" entre fotografies de Bastard, Dot, Vidal, Mas i Junyent. Aquest llibre d'imatges, amb un text introductori del seu nebot Albert Junyent i Quinquer i un colofó de Josep Maria Junoy Muns en forma de cal·ligrama, era anunciat a la premsa l'any 1926, la qual cosa ens acosta a la seva data de publicació, que no consta en el llibre. L'altre és el que va fer Juan B. Enseñat per a la Biblioteca de Turismo de la Sociedad de Atracción de Forasteros, text publicat en el volum XII de gener de 1928, i conté fotografies de Junyent, Arxiu Mas i Antonietti. Les imatges publicades són poques del total de fotografies sobre Mallorca, entre les quals hi ha unes interessants plaques que mostren la relació estreta de l'escenògraf amb Francesc Cambó, el polític i col·leccionista barceloní, preses al jardí de la casa de Llucalcari, asseguts entorn una taula, qui sap si preparant algun viatge amb el vaixell *Catalònia* de Cambó per la Mediterrània^{lxxiii}.

El fons d'Oleguer Junyent donat a l'Arxiu fotogràfic de Barcelona es completa amb una interessant col·lecció de plaques positives en color, autochroms de format 6 x 13 cm que semblen estudis de retrat o de vestits, amb altres vistes de localitzacions com Banyuls de la Marenda, o el propi taller de l'artista al carrer Bonavista. La seva autoria és dubtosa, i han estat atribuïts a Junyent per la localització de la troballa, pel gust estètic i diletant que mostren, i perquè contenen fotografies del seu amic Marià Reolons i la seva família molt similars a altres retrats familiars, reconeguts per la família de l'escenògraf com a propis, fets en negatius de 6x13 cm. El conjunt és de 227 plaques fetes entre 1914 i 1915, segons la inscripció que apareix en alguns segells de paper protector que encapsulen els autocroms.

Queda per anomenar aquí la faceta col·leccionista del nostre personatge, glosada a la Il·lustració Catalana^{lxxiv} en un article que es publica poc després que s'instal·li al carrer de Bonavista. De ben segur el tarannà viatger de Junyent el va ajudar a reunir una important col·lecció i a compartir aquesta afecció amb altres prohoms de la cultura del país.

Rafel Torrella

Arxiu fotogràfic de Barcelona

Gener 2017

ⁱ La Esquella de la Torratxa. Núm. 1622, 28-1-1910, p.50. La Societat del Born es va fundar "*l'any 59, ab el sol propòsit de constituir la cort den Carnestoltes y de fer ball el restant de l'any*"

ⁱⁱ Joan Sacs, Oleguer Junyent o la felicitat. A MIRADOR n.24, 11 juliol 1929, p.7; Francesc Miralles. Oleguer Junyent. Barcelona, 1994, p.10

ⁱⁱⁱ "En 1898, quan Junyent tenia 21 anys, Soler i Rovirosa delegà al seu deixeble un encàrrec que no li era possible enllestir a l'hora necessària. Aquesta feina valgué a Junyent unes 1000 pessetes, les quals desprengué en un viatge per Espanya, viatge que durà tres mesos. Fou una escapada fecunda. No solament Junyent badà molt i molt profitosament, sinó que, treballador de mena, fixà el més punyent de les seves visions exòtiques en una sèrie de notes a l'oli i a l'aquarel·la que foren una revelació quan l'artista les exhibí en el salonet d'exposicions que el diari La Vanguardia tenia a la Rambla dels Ocells,

junt al magatzem El Siglo.” Joan Sacs. “Oleguer Junyent o la felicitat”, a Mirador núm. 24, 11 juliol 1929, p.7

^{iv} La Esquella de la Torratxa, N 1037 25-11-1898 p.773. “Passejant per Espanya. Tipos de Burgos”; La Esquella de la Torratxa, N 1038 2-12-1898 p.789. “Passejant per Espanya. Asturias. Ball montanyés”; La Esquella de la Torratxa, N 1039 20-12-1898 p.805. “Passejant per Espanya. Gent de León”

^v “Hoy queda abierta en el Salón de LA VANGUARDIA una notable exposición de estudios del joven artista don Olegario Junyent. Trátase de una colección de monumentos, paisajes, notas de color y tipos de diferentes puntos de Asturias, León, las Castillas y Cataluña al óleo, á la acuarela, la gouache ó á la pluma, notables por el brío de la factura, la brillantez de la entonación, la firmeza del dibujo y el sentimiento pictórico que se advierte en cada uno de los números de la colección”. La Vanguardia, 14-2-1899 p.2

^{vi} Una notícia a La Vanguardia proporciona informació interessant sobre el personatge, alhora que el posiciona a la ciutat de la Llum en una data un pel anterior: “El apellido Junyent tiene en Barcelona destellos de popularidad, debidos al simpático industrial de la calle del Rech que en compañía del malogrado Rosendo Arús organizaba treinta y cinco años atrás las fiestas carnavalescas del Borne, bajo el lema de Filantropia y Diversió que brillaba en la enseña de la Sociedad.

Hijos del inolvidable Presidente de aquella expansiva asociación, son los distinguidos artistas don Sebastián y don Olegario, jóvenes ambos dotados de verdadero talento y llamados á ocupar un sitio distinguido entre la pléyade de nuestros pintores.

Conozco personalmente á Olegario, que siente y cultiva el arte decorativo, apunta además con gran facilidad y precisión y tiene el garbo y la sangre de los verdaderos caricaturistas. Actualmente se encuentra en París, en donde se propone luchar, deseoso de franquearse un camino, que conseguirá sin duda, pues sobranle para ello, alientos, arranque y condiciones de todas clases.” La Vanguardia, 10-12-1899, p.2

^{vii} La Esquella de la Torratxa, N 1123 20-7-1900, p.457. “Croquis parisenchs”; La Esquella de la Torratxa, N 1136 19-10-1900 p.655. “Notes parisenques”

^{viii} “El 1902, el 1904, el 1905, el 1906, el 1907 “... cada any no pot faltar-hi la participació d’Oleguer Junyent, en general amb la reproducció d’aquarel·les de temes de viatges, que havia realitzat tombant per tot el món –potser en aquell moment encara només n’havia vist la meitat- i de figurins i projectes escenogràfics”. F. Miralles. Oleguer Junyent”, Barcelona, 1994. P.22

^{ix} “Seria vers 1902 quan féu el viatge d’Itàlia, tota la Itàlia, de cap a peus, junt amb l’escultor rus Skilter. En arribar a Venècia es troba amb un telegrama del president del Cercle del Liceu, el senyor Milá i Pi, el de la popular pedregada, que li demanava de prendre part a un concurs d’escenografia wagneriana. Ja em teniu el nostre artista tornant a París i a Barcelona, posant-se a la tasca i guanyant el concurs, el qual li proporciona 4.000 pessetes. netes i un viatge a Bayreuth. Aquest viatge li revela les bel·leses d’Alemanya, i, en tornar a Barcelona, l’obsessió d’Alemanya és tan gran que decideix despendre les 4.000 pessetes del concurs en una llarga exploració artística d’aquella terra. Aquesta exploració la fa en companyia del rus Skilter.” Joan Sacs. “Oleguer Junyent o la felicitat. II i darrer” a MIRADOR, núm. 25, 18 juliol 1929, p.7

^x Joan Sacs atribueix el fet a un missatge del president del Liceu

^{xi} “En el concurso abierto por la Sociedad del Gran Teatro del Liceo entre los escenógrafos barceloneses para la pintura del decorado de la ópera “El ocaso de los Dioses,» con que ha de inaugurarse la próxima temporada, se presentaron cinco proposiciones, brillando en todas ellas inspiración artística muy estimable. / La junta de gobierno, después de detenido examen ha optado por los proyectos de don Félix Urgellés y don Olegario Junyent, encargando á ambos señores, en combinación, dicho decorado y consignando en acta su agradecimiento á los demás señores por los trabajos presentados.” La Vanguardia, 21-7-1901 p.2

^{xii} *Han salido para Bayreuth los pintores escenógrafos señores Urgellés y Junyent, acompañados del oficial electricista encargado de los juegos de luz del escenario durante el próximo año teatral, al objeto de asistir á las representaciones de la «Tetralogía» y del «Parsifal», de Wagner, que se dan en la actualidad en aquella población. Dichos señores van como delegados de la Junta de gobierno del Teatro Liceo y de la empresa.”* La Vanguardia, 27-7-1901, p.2

^{xiii} “En el expreso de Francia ha regresado del extranjero el activo empresario del Liceo, señor Bernis. Entre otras capitales, ha visitado Viena y Bayreuth, asistiendo en la última, junto con los escenógrafos señores Urgellés y Junyent, á la representación de «El ocaso de los dioses», de Wagner. / El director del

teatro de Bayreuth, haciendo una especial excepción, dispuso que al siguiente día de la representación se colocara de nuevo todo el decorado de aquella obra, para que nuestros escenógrafos y el jefe de la electricidad pudieran conocer hasta los menores detalles, la complicada maquinaria y todos los cambios de luces por medio de la electricidad. / El señor Bernis abriga la confianza de que será provechoso el viaje á Bayreuth, porque contribuirá á que sea puesta en escena la obra wagneriana coa arreglo a su importancia artística." La Vanguardia, 5-8-1901, p.3

^{xiv} La Esquella de la Torratxa, núm. 1193 22-11-1901, p.777

^{xv} "Hoy, en el expreso de Francia, marchará a Bélgica, donde permanecerá una temporada, el joven pintor escenógrafo don Olegario Junyent." La Vanguardia, 25-3-1902, p.2

^{xvi} Entre altres decoracions, a la premsa es pot resseguir el seu treball per l'òpera *Cristoforo Colombo*, d'Alberto Franchetti (novembre 1902), la *Walkiria*, de Wagner (gener 1903), fa el cartell per un festival musical al Gran Teatre del dia 28 de gener de 1904, per l'òpera *Louise*, de Gustave Charpentier (abril 1904), *Thais* de Massenet (gener 1905), *Tanhauser* de Wagner (desembre 1907), *Els mestres cantors de Nuremberg*, de Wagner (febrer 1908). La presència de Junyent en altres teatres és també notable: al Teatre Íntim teatre de les arts (decoracions per *El barber de Sevilla* i *La Margarideta*, del novembre de 1903, *L'ordinari Henschel* al desembre de 1903, o *Els teixidors de Silèsia* el gener de 1904); al Teatre Eldorado amb l'obra de Charles Gounod *Philemon i Baucis*, el maig de 1905; al Teatre Principal, amb *El comte Arnau*, amb música d'Enric Morera i lletra de Josep Carner (novembre 1905); *La presó de Lleida*, d'Adrià Gual, música de Pahissa (març 1906), *Fra Gari*, text Xavier Viura i música d'Enric Morera (abril 1906), *La santa espina*, amb música d'Enric Morera i lletra d'Àngel Guimerà (gener 1907), *Hansel i Gretel*, traducció de Maragall i Ribera i música de Huperding (abril 1907); o al Teatre Tívoli amb la comèdia *Barcelona es bona si la bossa sona* el gener de 1908.

^{xvii} L'octubre de 1902 forma part del jurat d'una gran cavalcada commemorativa (La Vanguardia, 4-10-1902, p.2), fa decoracions per un festival musical al Palau de Belles Arts (La Vanguardia, 28-5-1903 p.7), el febrer de 1904 forma part del jurat d'un concurs d'aprenents, al costat d'artistes com Gaudí, Masriera, Llimona, Rigol i Ultrillo (La Vanguardia, 7-2-1904, p.3), el setembre de 1904 se li encarrega l'organització d'una partida d'escacs vivent durant la festa del Coso Blanco (La Vanguardia, 20-9-1904 p.24 i La Vanguardia 29-9-1904 p.7), porta la direcció de la sala d'escenografia i la decoració de les sales d'Alemanya a la V Exposició Internacional d'Art que se celebra al Palau de Belles Arts l'abril de 1907 (La Vanguardia, 27-4-1907 p.7), així com la decoració per a una funció de teatre de l'artista francesa Silvain al propi Palau (La Vanguardia, 3-9-1907 p.2).

^{xviii} El més de maig forma part de la comissió d'escenògrafs que intervé en les festes d'homenatge a Àngel Guimerà (La Vanguardia 28-5-1909 p.10); el gener de 1910 és membre de la comissió d'habilitació de locals per a l'Exposició de Dibuixos i Retrats (La Vanguardia 11-1-1910 p.4); el 27 de març s'inaugura al Liceu El vaixell fantasma, de Wagner, amb decoracions i jocs de llum (La Vanguardia, 26-3-1910 p.4), el mes de juny forma part del jurat del concurs de la reina dels mercats (La Vanguardia, 2-6-1910 p.4), i decora la carrossa que amb el nom de Roda'l món i torna al Born munta el mercat homònim per a la cavalcada del més de juny (La Vanguardia, 17-6-1910 p.2), al novembre intervé com a jurat d'un concurs per parades de venda de flors al passeig de Gràcia (La Vanguardia, 16-11-1910 p.3), el gener de 1911 s'incorpora a la Comissió de preparació de la VI exposició internacional d'Art, en els apartats de decoració de locals i de festes (La Vanguardia, 19-1-1911 p.6); però també es buscat per assessorar en concursos menors com el del ball de la Mútua de Sastres La Confianza (La Vanguardia, 29-2-1911 p.10) o el d'ornamentació dels aparadors de la Rambla (La Vanguardia, 20-12-1912 p.5). Participa en l'ornamentació de la Casa de la Caritat en motiu de la visita de la reina Isabel (La Vanguardia, 20-7-1912 p.2) i en la del Palau de la Música Catalana en motiu d'una Festa Hel·lènica organitzada per la Casa de Família (La Vanguardia, 12-4-1913 p.11).

^{xix} Joan Sacs. "Oleguer Junyent o la felicitat. II i darrer" a MIRADOR, núm. 25, 18 juliol 1929, p.7

^{xx} La Vanguardia 9-5-1913, p.4; La Vanguardia 5-7-1913, p.6

^{xxi} "Verascope Taxiphote Glyphoscope. Catalogue". Paris. 1912, sp

^{xxii} Per a la realització de còpies en paper, la marca venia també uns enginys d'ampliació: "C'est qu'en effet aucun agrandissement sur papier, quelles qu'en soient la beauté et la grandeur, ne peut rivaliser avec les petites vues stéréoscopiques sur verre qui sont si faciles d'obtenir et dont le prix de revient, lorsqu'on les fait soi-même, est de 10 centiomes. Cependant, certains amateurs regrettent de ne pouvoir obtenir directement avec le Verascope des épreuves sur papier d'un format suffisant por être collées sur un album. C'est pour eux que nous avons crée nos cônes d'agrandissement à réglage fixe, qui permettent

d'obtenir presque instantanément sur papier ou sur verre des épreuves positives du format 8 ½ x10 (format dit normal pour projection) 12x12, 18x18, etc.) "Verascope Taxiphote Glyphoscope. Catalogue". Paris. 1912 p. 1-2

^{xxiii} Patentat en 1903 i difós en 1907, el nou procediment aportava el color natural a la fotografia, i la casa Richard adaptà la seva mítica Verascope per a poder realitzar estereoscòpia en color. *"L'innovation la plus sensationnelle qui ait été faite depuis longtemps dans les plaques photographiques est certainement la fabrication des laques autochromes. Dès leur apparition, le Vérascope Richard s'est adapté à leur emploi; pour cela, il a suffi de bien peu chose: agencer un dispositif pour mettre les écrans jaunes indispensables à la Photographie des Couleurs, et modifier légèrement le magasin pour qu'il puisse recevoir des porte-plaque plus épais que ceux employés habituellement; tout cela peut se faire très rapidement à tous les Verascopes existents"*. "Verascope Taxiphote Glyphoscope. Catalogue". Paris. 1912 p.20

^{xxiv} En el capítol sobre "las positivas sobre cristal y sobre película para proyección, estereoscopia y ornamentación", Namias parla concretament de la coloració de les plaques tot dient que "Aunque las tintas morenas, y aún la sepia, púrpura, y roja puedan ser obtenidas, por lo general, en las placas para positivas, modificando la exposición y el desarrollo, como ya se ha dicho, sin embargo, sucede que la mayor variedad de tonos, y de los tonos más vivos, solo pueden obtenerse con el virado a los ferricianuros metálicos". Rodolfo Namias. *Manual práctico de Fotografía*. 1912, p.552.

^{xxv} Les caps de plaques ILFORD Lantern Plates per a còpies per contacte, presents entre les que Junyent emprava, aportaven informació sobre la coloració segons el temps d'exposició: *"A green tone is an indication of under exposure, and a very red tone over exposure. On completion, if the colour is not what is desired, it can be modified in the Alpha or any other toning bath"*, o bé, en el cas de plaques Gaslight, *"warmer tones may be obtained by increasing the exposure and adding more Bromide to the developer"*.

^{xxvi} Olegario Junyent. *"Egipto. Impresiones artísticas de un escenógrafo"*. U.E.H.A. s/d, p.13-14

^{xxvii} Olegario Junyent. *"Egipto. Impresiones artísticas de un escenógrafo"*. U.E.H.A. s/d, p.11

^{xxviii} La Esquella de la Torratxa, núm. 1525, 20-3-1908 p.202

^{xxix} Veure *"Fotògrafs viatgers (1876-1936). L'àlbum d'Ulisses"*. Barcelona, 2012.

^{xxx} Ken Jacobson. *"Odalisques & Arabesques. Orientalist photography 1839-1925"*. Quaritch. London 2007. Descriu que el fotògraf Gabriel Lékégian, un dels que té moltes fotografies reproduïdes al llibre, *"was located across from the popular Shepherd's Hotel in Cairo"* (p.249), o Antonio Beato *"having a studio on the rue de Mouski near Shepherd's Hotel in Cairo"* (p.208)

^{xxxi} Les imatges del Gezire Palace a el Caire, a la pàgina 88, o de l'Hotel Continental a Port-Said a la pàgina 92 provenen de postals.

^{xxxii} [http://wiki.fibis.org/index.php?title=Clifton %26 Co, Photographers \(Bombay\)](http://wiki.fibis.org/index.php?title=Clifton_%26_Co,_Photographers_(Bombay)) Harry Clifton

Soundy (1863-1922) Va treballar primer amb el taller Bourne & Shepherd, i fou més tard també editor de postals

^{xxxiii} http://www.luminous-lint.com/app/photographer/William_Louis_Henry_Skeen/A/

^{xxxiv} La Esfera, núm. 173, 21-4-1917

^{xxxv} Roda'l món, p.200

^{xxxvi} <http://www.pem.org/library/blog/?p=8055>. Parla de Charles Frederick Gammon com del superintendent de l'American Bible Society pel nord-est de la Xina a l'inici del segle XX. Fa l'àlbum *"Souvenir Album of China including four hundred and fifty original photographs by Charles F. - Gammon. Published by Denniston & Sullivan Shanghai 1908"*

^{xxxvii} Felicitas Titus. *Old Beijing: Postcards from the imperial city*. Tuttle Publishing. 2016

^{xxxviii} Carmelo Vega. *Lógicas turísticas de la fotografía*. Ed. Catedra. Madrid, 2011, p.147

^{xxxix} Roda'l món, p.161

^{xl} Roda'l món, p.243

^{xli} Roda'l món, p.255

^{xlii} Roda'l món, p.305

^{xliii} Existia en aquesta època la Stereo Brownie nº 2 de Kodak, però els negatius resultants eren de format molt més gran. No s'ha trobat tampoc cap càmera en els fons d'Oleguer Junyent.

^{xliv} Roda'l món, p.16

^{xlv} Aquesta nomenclatura es explica a Maria Dolors García Ramon, Antoni Luna, Lluís Riudor i Perla Zusman. *Roda el món i torna al Born: geografies imaginàries dels viatgers catalans al Caire (1889-1934)*. Treballs de la Societat Catalana de Geografia, 60, 2005, p.71-85

^{xlvi} *Egipto. Impresiones artísticas de un escenógrafo*. Barcelona, s.d, p.30-31

^{xlvii} La Esquella de la Torratxa, núm. 1558, 6-11-1908, p.725

^{xlviii} La Esquella de la Torratxa núm. 1570 29-1-1909, p.75

^{xliv} Il·lustració Catalana N 294 17-1-1909, p.37

ⁱ Il·lustració Catalana N 301 7-3-1909, p. 237-242 *“EL VIATGE Y L'EXPOSICIO D'EN JUNYENT. Tan bon punt s'ha exposat al públich el conjunt d'estudis recullits, com ha aparegut en els quadrets el lletreret de venut; tanta ha sigut la gran curiositat del nostre públich, qu'ha volgut acompanyar les petjades del nostre artista y viatger, adquirint els recorts fixats en un full de paper, en un cartró, ó en qualsevolga tros de superfície en la que'l llapis ó'l color hi podían fer presa (...)”* En l'article apareixen a més la reproducció de 8 dibuixos del viatge. La portada del número mostra el reconeixement a Junyent imprimint el retrat que li va fer Ramon Casas.

ⁱⁱ La Esquella de la Torratxa 5-3-1909, p.158.

ⁱⁱⁱ De fet, a l'actual Arxiu Mas es conserven els negatius que Oleguer Junyent fa ver en la volta al món, i anotats als llibres de registre com a Col·lecció Junyent hi figuren 374 plaques de 4.5 x 10.7 cm. Aquests negatius corresponen exactament als positius sobre vidre que guardava l'autor i que foren donats pel seu descendent a l'AFB l'any 2014, així com als positius que guardava l'artista en les carpetes on recollia informació sobre geografies diverses, ara adherits en fulls agrupats per països, i en els quals pot observar-se en el dors el tampó de *Photographic Studio Mas*.

ⁱⁱⁱⁱ Il·lustració Catalana N 302 14-3-1909, p.252-253 *El cas Junyent es gayrebé insolit entre nosaltres. Circumstancies diverses fan que'ls artistes pogan fer tan sols escapatories a Europa de tant en tant; alguns, poch, s'han allargat fins a América: l'Utrillo, en Cussachs, suara l'Anton Utrillo, en Tasso, queva quedarshi, en Blay, y parem de comptar. / Qu'hajan fet la volta al món no mes conech al arquitecte Miquelerena, quan va anar a Xicago per l'Exposició Universal, y en Junyent.*

^{lv} La Vanguardia. 19-3-1909 p. 6

^{lv} Il·lustració Catalana, núm. 303, 21-3-1909, p.259; La Vanguardia 19-3-1909 p3: *“Ha sido obsequiado con un banquete, por amigos y admiradores, el pintor escenógrafo don Olegario Junyent. / Al final, buen número de los presentes alzaron la copa brindando por el festejado, el cual agradeció á todos el obsequio con que se le había distinguido”.*

^{lvi} Roda'l món p.388.

^{lvii} La Vanguardia, 30-3-1909 p.4

^{lviii} La Vanguardia 13-12-1909 p.6

^{lix} La Vanguardia 18-12-1909 p.3

^{lx} Veure nota lvi

^{lxi} Almanach de La Esquella de la Torratxa. 1909 p.118

^{lxii} Il·lustració Catalana núm. 343, 2-1-1910, p.2

^{lxiii} Il·lustració Catalana núm. 361, 8-5-1910, p. 297 *ELS SUSCRÍPTORS que vulguin enquadrar **Ròda'l món y torna al Born**, l'interessant viatge de l'Olaguer Junyent que acabem de publicar, ab les tapes especiáis que s'han fet per aquest llibre, deuen portar tots los folletins en bon estat a aquesta Administrado qui cuydara de que's relliguin ab la cura que requereix una obra com aquesta, per qual motiu ha encarregat aquesta feyna a una sola casa, exclusiva pera enquadrarla ab les tapes fetes expofés. Recomanem molt cuydado ab els plechs de l'obra. per no existir sobrants per cambiar. - Les tapes especiáis y l'enquadració de cada volum. val 3'50 pessetes.*

^{lxiv} Il·lustració Catalana núm. 363, 22-5-1910, portada

^{lxv} La Vanguardia 12-5-1910, p.6. *Roda 'l món y torna al Born, dice un antiguo adagio catalán. Y éste es el título puesto por Olegario Junyent al tomo que acaba de editar, con gran lujo y profusión de grabados, La Il·lustració Catalana. / El distinguido pintor escenógrafo, como los lectores saben, realizó últimamente un viaje alrededor de la tierra, saliendo en dirección á Oriente por el istmo de Suez y regresando por Poniente, desde los Estados Unidos. El principal objetivo de este viaje fue, como es de suponer, la visita de las grandes ruinas monumentales, de los templos famosos, de los panoramas soberbios que ofrecen interés desde el punto de vista especial de la escenografía, cultivada con tanta fortuna por Junyent.*

La cosecha artística recogida durante tan larga peregrinación (Egipto, India, China, Corea, Japón, Madagascar, Australia, Canadá, Estados Unidos) no pudo ser más copiosa y ocasión tuvo de admirarla nuestro público en el Fayans Cátala. Apuntes á pluma, á lápiz, á la aguada y en colores; clisés fotográficos sin cuento, llenaron las maletas de Junyent, el cual regresó habiendo fijado la imagen de las cosas más estupendas del mundo antiguo y del mundo nuevo: desde las ruinas de Tebas, con sus templos cuatro ó cinco veces milenarios, y las cuevas labradas de Ellora y Elefanta en la India, donde dice la leyenda que se esconde, viviente, el profeta Elias, hasta las cumbres del Himalaya, y las calles de Sidney y Melbourne, y las cataratas del Niágara y los rasca-cielos de Chicago y Nueva-York. / Todo eso desfila por las páginas del libro, escrito con el desenfado de una amena conversación, ilustrado con tal abundancia de dibujos ó fotografías, que vienen á salir á más de cuatro por página; contando que el volumen tiene unas 380. Véase si vale la pena dar un vistazo á la publicación que acaba de aparecer en las vitrinas de las librerías, haciendo honor á la actividad literaria y artística de Barcelona. / C. C

^{lxvi} La Esquella de la Torratxa, N 2004 25-5-1917 p.415

^{lxvii} La Vanguardia 8-4-1915 p.9

^{lxviii} La Esquella de la Torratxa, núm. 2382, 30-10-1924, p. 685. *Xerrameques artístiques. L'Olguer Junyent a les Laietanes*

^{lxix} Joan Sacs. Oleguer Junyent o la felicitat. II. Mirador núm. 25, 18-7-1929, p.7

^{lxx} Il·lustració Catalana núm. 497, 15-12-1912, p.663. "Mallorca. Costums pageses"; Il·lustració Catalana núm.498, 22-12-1912, p.680 "Mallorca. Castell del Rei, prop de Pollença. Fotografies preses per Olguer Junyent en son últim viatge per l'illa", 2 fotografies.

^{lxxi} Il·lustració Catalana, núm. 505, 9-2-1913, p.102-103 "Formentor. Cap de Catalunya;. Pollença. Cala Sant Vicenç; Lo pi de Formentor"

^{lxxii} La Vanguardia 29-7-1915 p.6 dona la notícia que estan a l'illa. Il·lustració Catalana, núm. 641 19-9-1915, p.564-565. "Una excursió a Mallorca en el yatch del pintor Casas"

^{lxxiii} Francesc Cambó. *Memòries (1876-1936)*. Ed. Alpha, 1981. Cambó parla en dues ocasions d'Oleguer Junyent, i en ambdues estan de viatge. La primera és quan es troben a Bergen l'any 1921 (p.507), i la segona quan van amb el vaixell Catalònia de Cambó per la costa de Portugal (p. 510)

^{lxxiv} Il·lustració catalana, núm. 614 14-3-1915, p. 175-180. "Al taller d'en Junyent"